

- Vi må snakke mer om selvforsyning

10 NYHETER

MANDAG 8. JUNI 2020 BERGENS TIDENDE

– Noen av kyrne er veldig sosiale, sier Turid Haga Vange. Her er det Dråpe som stikker hodet lengst frem, mens Heidi (til h.) står i kø for å hilse på bonden.

– Vi må snakke mer om selvforsyning

Bonden Turid Haga Vange sier nei til kjøttkutt. Mindre rødt kjøtt som klimatiltak kan utradere tusenvis av distriktgårder, frykter Bondelaget.

ATLE ANDERSSON
atle.andersson@bt.no
LASSE LAMBRECHTS
foto RUNE SÆVIG

Kyrne får fart på beina når Turid Haga Vange nærmer seg. Flokken setter seg i bevegelse og stimler nysgjerrig sammen rundt bonden.

– Eg er ei kyrajenta, sier Turid på klingende sognamaol.

Hun tok imot sin første kaly som seksåring og var budeie på somerstølen hver eneste sommer i ungdomstiden.

Nå står 33-åringen i solskinet omkringet av Ane Brun, Ferma og et titall andre melkekyr.

– Dette er damene mine, sier hun.

Klimakutt som svir

Men hvordan ser fremtiden ut for vestlandsbønder som Turid Haga Vange når Klimagassutslippene skal halveres i løpet av en tiårsperiode?

Da Miljødirektoratet la frem Klimakur 2030 i vinter, var det særlig anbefalingen om kutt i forbruk av rødt kjøtt som utløste debatt. Hvis nordmenn går over til å spise mer plantebasert kost og fisk i tråd med helsemyndighetenes kostholdsråd, kan utslippene kuttes tilsvarende 2,9 millioner tonn CO₂, ifølge Klimakur.

Forklaringen er at drøvtyggere som storfe og sau slipper ut den potente klimagassen metan under fordøyelsen.

Kutt i kjøttforbruket var det desidert største enkelttiltaket i Klimakur 2030.

Prisen – ifølge den samme

klimakuren – er at tusenvis av årsverk i jordbruket vil forsvinne.

Vestlandsbønder utsatt

Bøndenes interesseorganisasjoner har nå levert sine høringsvar der de advarer sterkt mot tiltaket. De viser til beregninger som slår fast at klimatiltaket vil gi 8900 færre fjøs og 300.000 færre beitedyr i landet.

Og verst er utsiktene bønder som driver med kjøttproduksjon på Vestlandet og i Nord-Norge, ifølge Bjørn Ingar Holmen i Agri Analyse. Årsaken er at klima og naturgitte forhold ikke gir grunnlag for å erstatte

gressbasert husdyrproduksjon med storstilt dyrking av korn og grønnsaker.

– Tiltaket er uforenelig med Stortingets mål om å ivareta et landbruk over hele landet, skriver Bondelaget i et hørings svar til Klimakur 2030.

I Vestland kan klimakuren alene gi 860 færre sauefjøs, mens det også forventes nedgang i gårder med ammekyr (kjøttfe) og melkekyr, ifølge Agri Analyse.

Driver miljøvennlig

Turid Haga Vange i Vik produserer økologisk kjøtt og melk uten bruk av kunstgjødsel og sprøytemidler. Kyrne eter grovfôr og økologisk kraftfôr, og er på ute på bette fra mai til oktober.

Klimakurprognosene gir kanskje ikke grobunn for inspirasjon og optimisme, men Vange håper at koronautbruddet har lært oss at selvforsyning av mat er viktig og at vestlandsbonden har en fremtid.

Lav selvforsyning

– Før i tiden ble det rapportert årlig til Stortinget om Norges selvforsyningsgrad, i dag blir

Dagen da Turid Haga Vange ble født for 33 år siden, heiste faren Nils Vange flagget på gårdstunet for å feire at odelsjens var kommet til verden.

– Jeg håper alle som skal på norgesferie i sommer tar seg tid til å kikke litt på gårdsbrukene som fortsatt er i drift i mange krier og kroker av landet. Bøndene produserer ikke bare mat. De holder gjengroingen i sjakk og er viktig for reiselivet som kan vise frem åpne og levende kulturlandskap til turistene, sier Vange.

Sjokoladereklame

Slektsgården som tippippoldefaren etablerte i 1830, ligger på fruktbar morenejord bak tettbebyggelsen i Vikøyri. Denne jundagen viser gradestokken 22 grader og Sognefjorden er speilblank i solskinnet. De snødekte fjellene forsyner bratte bekkefar med frådende smeltevann, og ute på de irrgroene markene beiter norsk rødt fe.

Noen av kyrne til Vange har også vært med i reklamefilm for Freia melkesjokolade. Da var de på sommerbeite på sommerstølen i Jordalen. Turid, ektemannen Joar og resten av familien viderefører den gamle tradisjonen med buføring og to måneders sommerferie for melkekyr i fjellet.

Merker klimaendringene

Turid Haga Vange sier bøndene er klar for å ta sin del av klima-kuttene.

– Som bonde merker jeg jo klimaendringene på kroppen. Det var sikkert merkelig vær før i tiden også, men nå er det jo nesten aldri normalt lenger. Det er enten for vått eller tørt, for kaldt eller varmt. Jeg lurar på når får vi en vanlig vekstsesong igjen, sier hun.

Vange mener i likhet med Bondelaget at det er mulig å redusere landbrukets klimaavtrykk uten de foreslåtte kjøtt-kuttene.

– Vestlandsbonden som driver med melk og kjøtt har en viktig rolle i fremtidens matproduksjon også i et klima i endring. Vi er fremtidsrettet og endringsvillige og finner stadig nye miljøvennlige måter å produsere norsk mat på, sier Vange, og legger til:

– Vi må også kutte i kjøttimporten. Norsksprodusert kjøtt er både mer bærekraftig og klimavennlig enn kjøtt fra utlandet, sier hun.

En omlegging til korn og grønnsakproduksjon for vestlandsjordbruket er helt urealistisk, mener Vange. Hun peker bort på de gressklede dalsidene i Vik.

– Bøndene er ikke dumme. Vi utnytter arealene slik de naturlige forholdene legger best til rette for, sier hun.

Mannlige kjøttspisere

Klimaregnskapet vil også se bedre ut hvis det kalkulerer inn karbonlagring i jord og utmarksbeite som et aktivt landbruk bidrar til, mener Vange, som både er agronom og er ingeniør i husdyrvitenskap.

Selv spiser hun de fleste typer kjøtt, og skulle ønske en bedre balanse i kjøttforbruket mellom eldre menn og yngre kvinner. Mange menn over 50 år spiser mer enn dobbelt så mye rødt kjøtt som det helsemyndighetene anbefaler, mens særlig unge, urbane kvinner konsumerer langt mindre, ifølge Klimakur-rapporten.

– Tenk på alt som vil gå tapt hvis husdyrene og gårdsdriften forsvinner fra Vestlandet. Der man i dag kan ferdes i åpne landskap, vil det bli ufremkommelig. Det biologiske mangfoldet blir mindre. Vi kan ikke samle alle bøndene i noen få områder i Norge, sier hun.

– Slipp tyskerne inn

Reiselivsnæringen i Bergen og langs Sognefjorden forventer inntektsfall på over tre milliarder i sommer.

LARS KVAMME
lars.kvamme@bt.no

En av de mest synlige konsekvensene av koronakrisen på Vestlandet er fraværet av utenlandske turister. På Fisketorget, i fjordene, på Fløyen eller på fisketur utenfor Øygarden. Vanligvis ville det krydd av turister fra alle himmelstrøk.

I forbindelse med den siste rapporten om de økonomiske konsekvensene av covid-19-tiltakene, ble reiselivsnæringen både i Bergen og langs Sognefjorden spurt om forventet inntektsfall som følge av at utenlandske turister ikke fikk komme inn i landet.

Fra Bergen var svaret at et forsiktig estimat er 2,2 milliarder kroner, og fra reiselivsorganisasjonen langs Sognefjorden var tallet 1 milliard.

– Det er en svært dramatisk situasjon. I denne bransjen er det lave driftsmarginer, liten egenkapital og mange små bedrifter. Jeg frykter flere av disse ikke vil klare seg gjennom denne perioden, sier Anders Nyland som er reiselivsdirektør i Bergen.

Savner yrkesreisende

Nyland mener imidlertid situasjonen er mer dramatisk enn bortfallet av inntekter fra utenlandske turister.

– Reiseliv i Bergen og de andre store byene handler om mye mer enn turister. Den viktigste enkeltgruppen er faktisk norske yrkesreisende, forklarer Nyland.

Ifølge en rapport utarbeidet av Menon Economics i 2019, er omsetningen fra reiselivet i Bergen på 5,6 milliarder kroner i et normalår. Norske yrkesreisende står for 1,6 milliarder.

– Og denne gruppen er nesten også helt forsvunnet. Det er nesten ingen som skal på kurs, kongresser, konferanser eller møter, forklarer han.

En konsekvens av dette er at Vestlandets største hotell, Quality Hotel Edvard Grieg på Flesland, har valgt å holde stengt i hele sommer.

Regjeringen har innført en støtteordning for sesongbedrifter, Arbeiderpartiet har allerede vært ute og foreslått å utvide den for å inkludere flere.

For reiselivsdirektør Anders Nyland er det en helt annen ting han har aller øverst på ønskelisten.

– Det hjelper ikke med lavere momssatser eller arbeidsgiveravgift hvis ingen kjøper noe. Det aller viktigste regjeringen kan gjøre nå, er å åpne opp for tyske turister. Slipp tyskerne inn, sier han.

Tyskland viktig

Nyland tror tyskerne er klare til å reise til Norge hvis de får lov. I slutten av mai åpnet Norge for at nordmenn kunne

Reiselivsdirektør i Bergen, Anders Nyland, tror Bergen får et inntektsfall på minst to milliarder kroner på grunn av fraværet av utenlandske turister. ARKIVFOTO: EIRIK BREKKE

reise til Danmark og dansker til Norge. Nå ønsker reiselivsdirektøren en tilsvarende avtale med Tyskland.

– Det er positivt med Danmark, men Danmark er lite. Tyskland er et kjempesvært marked for oss på Vestlandet. Problemet nå er at mange andre land har begynt å åpne, og kommuniserte datoer for når de skal åpne for tyske turister. Dermed booker tyskerne som hadde planlagt norgesferie om og og reiser andre steder, sier han.

Kompenserer ikke

Verken Nyland eller hans kollega Ståle Brandshaug i Visit Sognefjord, tror økt norsk turisme vil kompensere for bortfallet i inntekter fra utenlandske turister i noen vesentlig grad.

– Økte inntekter fra norske turister kan i beste fall kompensere for 10–15 prosent av tapte inntekter fra utenlandske turister i 2020, skriver Brandshaug i svaret sitt til utvalget som laget rapporten.

Andreas Skjold-Lorange er kommunikasjonsrådgiver i Justis- og beredskapsdepartementet. Han skriver i en e-post til BT at det ikke er noen umiddelbar plan om å åpne landet for tyske turister. «Regjeringen annonserte 15. mai at man vil vurdere reiseadøene i Norden innen 15. juni, og at man innen 20. juli vil vurdere reiseadøene for enkelte andre nærliggende europeiske land», skriver han.

FAKTA

Dramatisk i reiselivet

NHO frykter at koronakrisen får langvarige konsekvenser for Vestlandet. NHOs medlemsundersøkelse fra uke 23 viser at

- 92 prosent av reiselivsbedriftene opplever lavere etterspørsel som følge av korona.
- 13 prosent av reiselivsbedriftene har gjennomført oppsigelser.
- 40 prosent av reiselivsbedriftene har planer for oppsigelser.
- I overkant av 40 prosent av reiselivsbedriftene har likviditetsutfordringer og vurderer at det er en fare for å gå konkurs.

Tiltak for å redusert utslipp fra jordbruket i perioden 2021-2030

I Klimakur 2030 er det skissert åtte tiltak for å redusere utslippet i jordbruket. Fire av disse er samlet i diverse gjødseltiltak. Reduksjonen er oppgitt i millioner tonn CO₂-ekvivalenter.

